

**SPECIFIKACE POŽADAVKŮ PRO JEDNOTNOU
PŘIJÍMACÍ ZKOUŠKU V PŘIJÍMACÍM ŘÍZENÍ NA
STŘEDNÍ ŠKOLY V OBORECH VZDĚLÁNÍ
S MATURITNÍ ZKOUŠKOU**

ČESKÝ JAZYK A LITERATURA

Zpracoval: Centrum pro zjišťování výsledků vzdělávání

Úvod

Tento dokument, který je určen pro jednotnou přijímací zkoušku z českého jazyka a literatury zadávanou v rámci přijímacího řízení na střední školy zakončené maturitní zkouškou, vymezuje rozsah požadavků na vědomosti a dovednosti uchazečů o příslušné obory vzdělání.

Právní rámec

Přijímání ke vzdělávání ve střední škole upravuje zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů a vyhláška č. 353/2016 Sb., kterou se stanoví podrobnosti o organizaci přijímacího řízení ve středních školách.

Pedagogické dokumenty k soupisu požadavků

Specifikace požadavků vychází ze vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura vymezeného v [Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání](#)¹. Nezbytným předpokladem pro zvládnutí testu je osvojení vědomostí a dovedností definovaných ve [Standardech pro základní vzdělávání – Český jazyk a literatura](#)². Obsah didaktických testů nepřekročí rámec [Doporučených učebních osnov předmětů ČJL, AJ a M pro základní školu](#) (MŠMT, 2011), část Český jazyk a literatura³.

¹ <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>

² <http://www.nuv.cz/t/zarazeni-standardu-do-rvp-zv>

³ <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2011/03/Doporucene-ucebni-osnovy-predmetu-CJL-AJ-a-M-pro-zakladni-skolu.pdf>

Požadavky na vědomosti a dovednosti, které mohou být ověřovány v rámci jednotné přijímací zkoušky

Část A1 – Specifikace didaktického testu pro osmiletá gymnázia

Požadavky na uchazeče, který bude skládat jednotnou zkoušku z českého jazyka a literatury v rámci přijímacího řízení do prvního ročníku osmiletého gymnázia, jsou formulovány v souvislosti s RVP ZV a zahrnují požadavky na vědomosti a dovednosti uchazeče v těchto oblastech: jazyková výchova, komunikační a slohová výchova, literární výchova.

Uchazeč o vzdělávání v osmiletém gymnáziu prokáže osvojení následujících vědomostí a dovedností:

1 pravidla českého pravopisu

- ovládá lexikální pravopis;
- ovládá základy pravopisu morfologického (koncovky podstatných jmen a přídavných jmen tvrdých a měkkých);
- ovládá základy pravopisu syntaktického (shoda přísudku s podmětem, psaní čárek v jednoduchých souvětích);

2 slovní zásoba, tvoření slov

- postihne význam pojmenování v daném kontextu;
- postihne význam známých přísloví, rčení, pořekadel, pranostik, doplní jejich chybějící část;
- porovná významy pojmenování, rozliší slova významově nadřazená, podřazená, souřadná;
- rozliší slova jednoznačná a mnohoznačná;
- přiřadí k vybraným pojmenováním synonyma (slova souznačná) a antonyma (slova opačného významu);
- rozezná slova citově zbarvená a zdrobněliny;
- rozliší spisovné a nespisovné tvary slov, nahradí slovo nespisovné slovem spisovným;
- rozezná slova příbuzná;
- rozliší slovo, slabiku, hlásku (samohlásku, souhlásku, dvojhlásku);
- orientuje se ve stavbě jednoduchých slov (kořen, část předponová a příponová, koncovka);

3 skladba

- rozliší věty podle postoje mluvčího, správně zaznamená interpunkci na konci věty;
- rozliší větu jednoduchou a souvětí, upraví větu jednoduchou na souvětí a naopak;
- určí základní skladební dvojici (rozliší podmět holý a rozvitý, podmět vyjádřený, nevyjádřený a několikanásobný);
- užívá vhodné spojovací výrazy, nahradí spojovací výraz v souvětí tak, aby smysl zůstal zachován;
- přiřadí větný vzorec konkrétnímu větnému celku;
- rozpozná větu uvozovací, rozliší řeč přímou a nepřímou;

4 tvarosloví

- určí ohebné i neohebné slovní druhy (s výjimkou částic);
- určí pád, číslo, rod a vzor podstatných jmen;
- určí druh a vzor přídavných jmen;
- určí mluvnické kategorie sloves (osoba, číslo, způsob, čas);
- vyhledá složené tvary slovesa;

5 porozumění textu

- prokáže porozumění textu včetně nepísmenných typů textu (tabulka, graf aj.);
- vystihne nadpis textu na základě hlavní myšlenky textu;
- rozliší podstatné informace od nepodstatných;
- nalezne v krátkém textu klíčová slova a obsahové jádro sdělení;
- posoudí úplnost či neúplnost jednoduchého sdělení;
- porovná informace ze dvou zdrojů;
- rozliší fakta a domněnky;
- rozezná manipulativní prvky v reklamě nebo inzerci;

6 slohová výchova

- seřadí ilustrace podle dějové posloupnosti;
- uspořádá jednoduchý text podle textové návaznosti;
- odhadne pokračování textu nebo doplní jeho předcházející část;
- rozezná základní slohové útvary a žánry (blahopřání, dopis, dotazník, inzerát, návod k použití, oznámení, popis děje, popis pracovního postupu, popis předmětu, pozvánka, přihláška, vypravování, vzkaz, zpráva);
- postihne vhodnost či nevhodnost užití jazykových prostředků (spisovných a nespisovných) vzhledem ke komunikační situaci;

7 literární výchova

- používá elementární literární pojmy při jednoduchém rozboru literárních textů (próza, poezie, drama, verš, rým, přirovnání);
- rozezná základní literární žánry (bajka, báseň, hádanka, komiks, pohádka, pověst, povídka, rozpočítadlo, říkanka);
- rozliší literaturu uměleckou a věcnou;
- rozliší umělecký text od neuměleckého, rozezná různé typy neuměleckých textů (publicistický text, populárně naučný text, slovník, encyklopedie).

Část A2 – Příklady testových úloh pro uchazeče o studium na osmiletých gymnáziích

1 Ve které z následujících vět je pravopisná chyba?

- A) Můj potměšilý soused se nikdy nezmění.
- B) Příčinou nedorozumění byla jeho nesmělost.
- C) Start letadla doprovázelo poměrně silné hřmění.
- D) Velmi sebevědomě vyvrátil všechny jeho doměnky.

Řešení: D

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 2

Sourozenci Jakub a Lukáš trávili celý měsíc u babičky, která bydlí na vsi poblíž Příbyslavi. Oba rádi chodili na celodenní vycházky do přírody. Nejvíce je upoutali rozlehlé pastviny, kde s oblibou pozorovali barevné motýli, vážky s průsvitnými křídly nebo neúnavně poskakující kobylky zelené. Zástupci pozoruhodné hmyzí říše je úplně okouzlili. To ale děti ještě netušily, jak nemilé překvapení jim hmyz připraví.

Na babiččině zahradě si v zemi vybudovaly hnízdo vosy. Pravidelné nálety zuřivých vos působily všem mnoho starostí. Jednoho dne však Lukáš objevil na polici oběmnou knihu, v níž byl také návod, jak na vosy vyžrát.

(CZVV)

2 Najděte ve výchozím textu šest slov, která jsou zapsána s pravopisnou chybou, a napište je pravopisně správně.

Řešení: upoutaly, motýly, neúnavně, připraví, zuřivých, oběmnou

3 Na každé vynechané místo (*****) v následujících příslovích doplňte příslušné slovo:

- 3.1 Hanka je upřímná, každému řekne, co si myslí. Platí pro ni: Co na srdci, to na ****.*
- 3.2 Doma jsem řekl, že stoprocentně vyhraju matematickou olympiádu. Maminka odvětila: Neříkej hop, dokud ****.*

Řešení: 3.1 – jazyku; 3.2 – nepřeskočíš

4 Mezi kterou z následujících dvojic slov je stejný významový vztah jako mezi slovy KRUMPÁČ – LOPATA?

- A) čočka – hrách
- B) malina – ovoce
- C) polička – dřevo
- D) strom – borovice

Řešení: A

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 5

Včera mě Petr rozzlobil. Měla jsem hodně práce – udělat úkol z matematiky, vypsát si anglický slovíčka. A když to všechno bylo hotové, do pokoje vešel von, v ruce zmrzlinu. A jak se zvědavě naklonil nad stůl, zmrzlina skončila na mejch školních sešitech.

(CZVV)

5 Najděte ve výchozím textu všechny nespisovné tvary slov a přepište je do spisovné češtiny.

Řešení: anglická, on, mých

6 Přiřadte k jednotlivým druhům podmětu (6.1–6.3) odpovídající větu (A–E):

(Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

6.1	podmět rozvitý	_____
6.2	podmět nevyjádřený	_____
6.3	podmět několikanásobný	_____

- A) Během výletu překvapily české turisty přeháňky a bouřky.
- B) Včera pytláci zcela bezohledně zničili domovy vydry a rysa.
- C) Nad rybníky a loukami pomalu kroužil v širokých spirálách orel.
- D) Se sklizní jablek a hrušek dědovi pomáhali ochotní lidé z vesnice.
- E) V blízkosti silničního mostu jsme zahlédli hnízda vlaštovek a jirůček.

Řešení: 6.1 – D, 6.2 – E, 6.3 – A

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOHÁM 7–12

(1) Objevovat, obchodovat, rybařit, pobavit se i bojovat – *****, proč lidé opouštějí souš a vydávají se na vodu, je mnoho. Po tisíce let lidé vymýšlejí nové a nové prostředky, jak vodní plochu překonat bezpečněji a rychleji.

(2) Nejstarším prostředkem přepravy po vodě jsou vory. Ty na rozdíl od člunů nejsou plavidly jen kvůli své konstrukci, ale zejména proto, že se vyrábějí z materiálu, který plave, tedy například ze dřeva. V Kanadě nebo Rusku byly vory zhotovovány svazováním kmenů, jejich obvyklým cílem bylo přepravit dříví po řekách.

(3) **Vor také využil ke svému bádání známý norský cestovatel.** Thor Heyerdahl chtěl dokázat, že plavba z Jižní Ameriky do Polynésie je možná i bez moderního vybavení. Na voru urazil něco málo přes 6 800 kilometrů (3 700 námořních mil).

(4) Často využívaným plavidlem je také člun. **Okolnosti vzniku člunu vyvolávají množství otázek.** Na počátku možná bylo pozorování duté ulity vznášející se na vodě. To ale není příliš podstatné. **Řada odborníků označuje člun za vynález stejně významný jako kolo.** Dřevěný člun je předchůdcem plachetnic. Kromě dřeva se však k výrobě člunů používala také kůže z různých zvířat.

(5) V Indii se ke zhotovení člunů používá buvolí kůže, v Tibetu zase kůže z jaků. Indiáni překračovali řeky v tzv. býčích člunech zhotovených z bizoní kůže, tulení kůží se potahovaly kajaky v arktických oblastech. Poslední dobou se ale počet tuleňů výrazně snížil.

(E. Kintley, Lodě, upraveno)

7 Vypište ze všech vět zvýrazněných ve výchozím textu základní skladební dvojice.

Řešení: cestovatel využil, okolnosti vyvolávají, řada označuje

8 Vypište z druhého odstavce výchozího textu všechna podstatná jména, která jsou v něm užitá v 7. pádu.

Řešení: prostředkem, plavidly, svazováním, cílem

9 Která z následujících možností obsahuje pouze slova se stejnou předponou?

(Posuzovaná slova jsou ve stejném tvaru jako ve výchozím textu.)

- A) opouštějí, otázek, odborníků
- B) pobavit, podstatné, potahovaly
- C) objevovat, obchodovat, obvyklým
- D) překonat, předchůdcem, překračovali

Řešení: C

10 Rozhodněte o každém z následujících tvrzení, zda odpovídá informacím obsaženým ve výchozím textu (A), nebo ne (N):

	A	N
10.1 Vory se vyrábějí pouze ze dřeva.	☐	☐
10.2 Dřevěný člun je mladší než plachetnice.	☐	☐
10.3 Indiáni používali čluny zhotovené z kůže dvou různých zvířat.	☐	☐
10.4 Jedna námořní míle označuje delší vzdálenost než jeden kilometr.	☐	☐

Řešení: 10.1 – N, 10.2 – N, 10.3 – N, 10.4 – A

11 Které z následujících slov nejspíše patří na vynechané místo (**) ve výchozím textu?**

- A) cest
- B) metod
- C) důvodů
- D) způsobů

Řešení: C

12 Která z následujících možností bezprostředně navazuje na výchozí text?

- A) Jejich kajaky se proto odedávna vyrábějí z vodotěsného plátna.
- B) Jejich kajaky se proto stále častěji vyrábějí z vodotěsného plátna.
- C) Jejich kůže je proto odedávna nahrazována vodotěsným plátnem.
- D) Jejich kůže je proto stále častěji nahrazována vodotěsným plátnem.

Řešení: D

VÝCHOZÍ TEXT K ÚLOZE 13

Mravenec byl velmi pilný, a tak si už v létě nashromáždil zásoby potravy na zimu. V zimě k němu přišla luční kobylka a prosila ho, aby se s ní o jídlo podělil. Mravenec se jí zeptal: „A copak jsi dělala v létě?“ Kobylka mu odpověděla: „Po polích jsem si poskakovala a zpívala si.“ Mravenec se zasmál a řekl jí: „Když sis v létě zpívala, tak si v zimě tancuj.“

Ponaučení: Všichni se musí včas postarat o to, aby v období nedostatku netrpěli nouzí.

(Vzhledem k povaze úlohy není zdroj výchozího textu uveden.)

13 Která z následujících možností vystihuje výchozí text?

- A) bajka
- B) pověst
- C) pohádka
- D) anekdota

Řešení: A

14 **Uspořádejte jednotlivé části textu (A–F) tak, aby na sebe navazovaly:**

A) Nebyla tady ani žádná města, ani žádné silnice, a dokonce tady nebyli ani žádní lidé.

B) Proto se takovým horám říká sopky. V některých z nich vybuchují rozžhavené kameny ještě dneska.

C) V nich žili obrovití ještěři, kterým se říká dinosauři, a také různé praopice a praptáci. Byly tady taky kopce. A vysoké hory.

D) Před mockrát moc lety a jednou vteřinkou to na zemi vypadalo docela jinak.

E) Zato tady byla nekonečná moře a v nich žily prapodivné ryby s velkými hlavami a ježatými ploutvemi. Taky tady bylo hodně lesů.

F) V některých byla uprostřed díra a z té se pořád kouřilo. Každou chvíli to někde zarachotilo, žhavé kamení vyletělo do vzduchu a všechno začalo sopit.

(P. Teisinger, Človíčková dobrodružství, upraveno)

Řešení: D – A – E – C – F – B

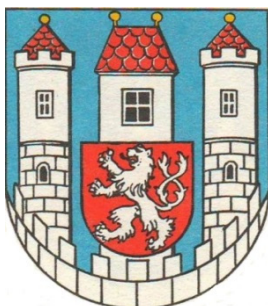
15 Přiřaďte k jednotlivým popisům (15.1–15.3) odpovídající městský znak (A–E):

(Každou možnost z nabídky A–E můžete přiřadit pouze jednou. Dvě možnosti zbudou a nebudou použity.)

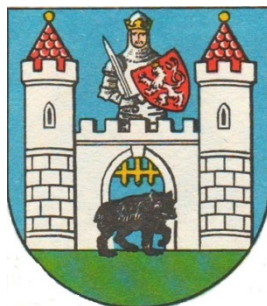
- 15.1 Na znaku je hradební zeď s cimbuřím. Nad bránou s mříží je věž s jedním oknem ukončená trojzubým cimbuřím. _____
- 15.2 Na znaku je hradební zeď s cimbuřím. Nad bránou s otevřenými vraty a vytaženou mříží jsou dvě věže, každá z nich má jedno obdélníkové okno. _____
- 15.3 Na znaku je hradební zeď. Nad bránou s vytaženou mříží je věž s jedním oknem. Obklopují ji dva štíty, na jednom z nich je vyobrazený český lev. _____

(A., Přibyl; K. Liška, *Znaky a pečete středoečeských měst, upraveno*)

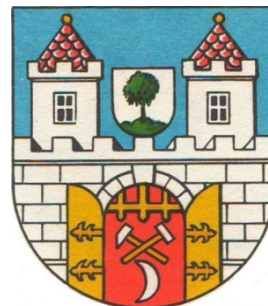
A)

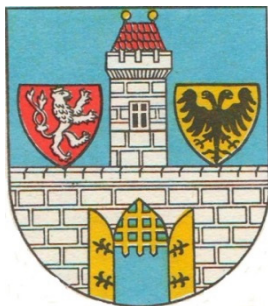
B)

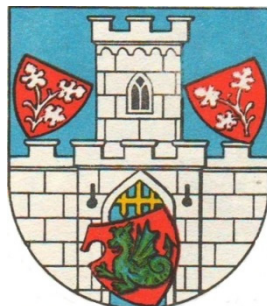
C)

D)

E)

Řešení: 15.1 – E, 15.2 – C, 15.3 – D